

na slová Ježiša Krista že: *Dom môj je dom modlitby*, je nám dostatočné, aby sme videli špatné následky politisovania v kostoloch pre cirkev a pre veriacich samých, lebo v tomto spočíva i znevažovanie náboženstva cirkve i chrámu Pána.

Že hovoríme pravdu, dokážeme to cele v krátkosti a nepodvratne.

Keď bude kňaz kázaf v chráme namiesto slova Božieho politiku, je tak isté ako dvakrát dva sú štyri, že bude kortešovať za ľudovú stranu a tým hlásať nenávisť naproti spoluobčanom iného politického presvedčenia.

Pýtame sa teda uctive; či tým patričný kňaz po prvé: nezneváži cirkev, teda jej členov, keď on, kňaz na kanclí stane sa kortešom?

po druhé: či nezneváži tým náboženstvo, vieru Kristovu, keď dá pred ňou prednosť politike?

po tretie: či nezneváži tým služby Božie, keď namiesto rozjímania o Pánu Bohu a jeho nekonečnej láske bude hovoriť o interpelláciach opáta Molnára na sneme?

a po štvrté: či takýmto svojim politisovaním na kanclí nezneváži chrám Boží, keď je to Dom modlitby a nie kortešský brloh?

konečne: či nezneváži ten kňaz svoje vznešené postavenie, keď bude hlásať proti príkazu Kristovmu nenávisť naproti spoluveriacim iného politického presvedčenia?

Jestli je to nie znevažovanie cirkve, náboženstva, služieb Božích, chrámu a kňazského stavu, tak nech to nosia na svedomí tí, ktorí potrebu toho hlásajú.

Bohužiaľ vieme ale, že zaslepenosť jednotlivých ľudí, ktorí svoj úrad nehodne zastávajú, zväbia tieto povzbujúce slová pápežského preláta Molnára a budú nasledovať jeho cirkev a vieru tupiace rady a pokyny. A toto nás rmuti tým viac, že tým trpeť budú cirkev a služby Božie, ktorých čistotu prajeme si z celého srdca a zatracujeme každé také podujatie, ktoré sa apoštolskej čistote služieb Božích protiví. V tomto tešia nás tie vážne slová popredných katolíckych biskupov, ktorí sa proti takémuto znevažovaniu služieb Božích v pastierskych listoch vážne ozvali. Ovšem, krem týchto vážnych hlasov biskupských teší nás i to povedomie, že väčšina katolíckeho kňazstva, ktorá stojí na výške svojho povolania, neposlúchne radu Molnárova, lež zachová sa zodpovedne svojmu vznešenému povolaniu a zachráni čistotu služieb Božích, jako teší nás bude i to, že na takých miestach, kde by snáď kňaz poslúchol rady Molnárove, cirkevníci nájdu spôsob, aby sa to nestávalo.

A teraz, keď čistotu služieb Božích vidíme takto ohrozenú kňazskými vyslancami ľudovej

strany, pýtame sa: kto znevažuje cirkev, náboženstvo a chrám: či pápežský prelát a opát Ján Molnár a. či vláda? či ľudová strana a či vládna?

Odpoveď na toto ponechávame samému, veci nestrannému posudzujúcemu čitateľstvu.

Slovo k rodákom.

Presvedčení sme o tom z vlastnej dávnej zkušnosti, že ľud náš zvyknul duchovným svojim pastierom verif. A pravda je, že veľká väčšina kňazov túto dôveru neodškriepiteľne aj zasluhuje. Toto my aj verejne hlásame. Predsa sa ale našiel snemový vyslanec, spolu kňaz a opát ktorý dal verejne tomu výraz, že my kňazský stav znevažujeme. Že je to nepravda, netreba nám ani tvrdiť, veď kto účinkovanie naše s pozornosťou sprevádza, presvedčený je práve o protive toho. Že my verejné previnenie nikomu neodpustíme, to je len spravodlivosť a preto nemôžu nám to ani za zlé brať čistí a bezúhonní kňazia, keď my k nim síce patriace, ale hodnosť svoju zhanobujúce osoby v daných pádoch i prisnejšie posúdime. Nie je to našou vinou, že nám mnohí tak často príležitosť dávajú. My by sme radšej boli, keby sa to nestávalo. Nám by bolo milšie a príjemnejšie chválenie, ako hanenie; keď ale viac príčin máme ku karhaniu, než ku chvále, za to nemôžeme a nútení sme, bárs aj s nechutou plniť svoju povinnosť.

Tak je to i teraz. Krajinský vyslanec, opát Molnár je skrže ľudárov vyhlásený za úradného vodcu tejto strany, za takého ho i verejná mienka uznala. Z toho nasleduje to, že výpovede jeho, ktoré ako taký na sneme prednesie, sú osvedčením strany.

Takéto osvedčenie — pravda len ako liška do klepca vohnatá — urobil tento vodca ľudarsky v otázke národnostnej, a každý človek myslí, že je to všeobecná mienka takzvanej ľudovej strany. Tak to chápaly aj «Slovenské Listy» a a hľa hneď ponáhlal sa «Kresťan» dopisom od Ružomberka mienku túto dokonale podvrátiť, hovoriac, že «reč Molnárova nebola osvedčením sa strany, ale len mienkou jednotlivca.» A aby dokázal, že ako podporuje strana ľudárov snahy a zámery výstredníkov slovenských, uvádza na pamäť, že ľudová strana všemožne podporovala dr Štefanoviča, Veselovského, Krupca, Hlinku, dr Burjana, Martinčeka, dr Markoviča a Détera. Nuž čo to má znamenať? Jestli slová Molnárove nesrovnávaly sa s mienkou strany, prečo nevystúpil a nezahriaknul ho niekto z ostatných ľudarských ablegátov? Keď ale oni mlčaním svojím mienku a osvedčenie svojho srdca odobrili a za

svoju prijali, čo chce «Krest'an» docieliť? Hľa, zase dvojsmyselná politika. Ľudári zostanú sebe vernými. Klamú. Len jeden z nich je dôsledný, na hanbu sebe i krajine našej: Ondrej Rojho, vyslúžilý farár, a privilegovaný antisemita.

Ostatne je to všetko jedno, tento i tamtí iné nerobia, ako že na zlé a chybné cesty hľadajú zaviesť ľud.

V smere tomto vŕvodi štátnik a diplomata ľudársky dr. Čachtičan; len jedno mu škodí, že toľižto nevie, komu píše. Zabúda, že i tí jeho čitatelia, nie sú cele na hlavu padlí a že aj oni vstave sú o prečítanom rozmýšľať. Keby na toto dbal, nepopísal by bol take nesmysly, aké sa v článku «Vlastenectvo naše» vytlačené nachodia. Hneď zo začiatku rozdeľuje obyvateľstvo Uhorska na dve triedy: jedna sú ľudári, ktorí «len pracujú a farchy snášajú»; ktorí sa menujú ľudom a kresťanskými ľudarmi, — a druhí sú tí, ktorí «masné hrnce vylizujú, sladké varechy oblizujú a ktorým sa úrad, právo a hodnosti uchádzajú.» (Snáď dostávajú?) Toto chce kresťanský (?) ľudár svetu ako skutočnú pravdu natísnuť.

Tedy len ľudáci sú v celej krajine tí, ktorí pracujú a farchy snášajú, ostatní neľudáci ale tedy zvlášte liberáli, tí ani nepracujú, ani dane neplatia, len masné hrnce a sladké varechy oblizujú, všetky práva majú a v úradoch i hodnosťach oplývajú? «Rozum Dora, kopyto do hrsti» pane dr Čachtičan, hovorí príslovie. Keby len tá hrstka ľudárov pracovala a dane platila, ostatní ale nie, kdeže by sa vzaly — keby aj byly — tie masné hrnce a sladké varechy? Pri výlučnej práci a daniach ľudárov chytro by sme na žobrácku palicu vyšli a hladom pomreli, i pri tých masných — pravda prázdnych hrncoch. Toto je zlomyselné dráždenie náruživostí ľudu tým odsúdenia hodnejšie, že i sám pisateľ dobre vie, že nepravdu tvrdí.

Takto vyzera to chýrne vlastenectvo ľudárov, [od ktorého nech dobrotivý Pán Boh čím skôr oslobodí vlasť našu. — Za vyberaným začiatkom nasleduje vyberanejší obsah, ten ale sám v sebe na toľko je nesmyslný, že ho ani podvracať nebreda. Len jedno pripomenieme ešte. Pisateľ úvodného článku šikovne (?) upozorňuje, že liberalizmus je príčinou výstupkov socializmu. Či je natoľko krátkozraký alebo snáď neočatý sám, že sa nazdáva, že mu to čo i len jeden z čitateľov uverí? Veď každý dedinčan to vie, že socialisti pozostávajú takmer výlučne z robotníkov; keď tí také slová počujú, aké tento vlastencký (?) Čachtičan nerozmyslene o pracujúcich a masné hrnce lizajúcich roztrubuje, tí to s radosťou a úchvatom k svojmu prospechu využívajú. Vidíme i z tohoto, že práve nesvedomíť

ľudári sú tí, ktorí socialistom vodu na mlyn ženú, ktorí medzi občanmi a vierovyznaniami rozbroje robia, a tí sa chcú menovať vlastencami! Rodáci moji, vyhybujte im, ako rane morovej!

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Rozpočet spoločných výdavkov. Rozpočet spoločných výdavkov je už úplne ustálený a aj zostavený, takže bude 9. mája, keď delegácie zasadnú, členom delegácie rozdaný. Spoločné výdavky na budúci rok sú značne väčšie, než tohoročné, samosebou sa rozumie, že zvýšenie výdavkov vyžaduje spoločné vojsko. Výdavky na vystrojenie nášho námorníctva sú síce odročené, výdavky spoločnej armády sa ale preto značne zvýšily, že mužstvo dostane budúce teplú večeru.

Uprázdnené ablegátske mandáty. Karol Csipkay, ablegát zriekol sa ablegátstva, lebo ho kráľ vymenoval za sudcu k administratívneho súdu. — Gróf Andrej Festetich vyslanec starobudínskeho okresu preto sa zriekol vyslanectva, lebo peňažite upadol.

Nové voľby. V štubnianskom okrese v turčianskej stolici a v breznianskom okrese vo zvolenskej stolici budú najbližšie nové voľby. Dosavadný vyslanec prvého okresu preto sa zriekol vyslanectva, lebo bol za fôšpána vymenovaný, a brezniansky okres sa preto uprázdnil, lebo Karola Csipkayho vymenoval kráľ za sudcu k administratívneho súdu.

V štubnianskom okrese vystúpi s liberálnym programom *Franc Justh*, všeobecne obľúbený statkár v Turci V Brezne sa spomína čo kandidát *Július Ostroluczky*, statkár, ktorý vystúpi tiež s liberálnym programom.

Otázka kvóty. Rakúsky kvótový odbor už pojednával odkaz uhorského kvótového odboru. Jako vieme náš kvótový odbor navrhol, aby sa kvóta vypočítala na základe príjmov z priamych a nepriamych daní, jako sa to aj posiaľ vždy dialo. Rakúsky kvótový odbor tento návrh neprijal, lež navrhnul aby sa ďalšie vyjednávania nedialy písomne, lež ústne.

Proti tomuto náš odbor nemá nič a tak najbližšie bude sa ústne pojednávať. Od týchto ústnych vyjednaní očakáva sa ale malý výsledok, lebo Rakúšania požadujú 43 percentov, kdežto náš odbor navrhuje iba 31 a pol percenta. V takýchto okolnostach dá sa veľmi ťažko shoda docieliť.

Už aj teraz možno za isté považovať, že sa kvótové odbory nebudú vedieť dohodnúť. Pravdepodobné je, že po kvótových odboroch príde rad na vlády, ktoré tiež oprobujú nejakým spôsobom dohodnúť sa. A keď sa ani vlády nebudú vstave dohodnúť, ustáli kvótu, jako sa to stalo aj na tento rok, sám kráľ.

Amerikánsko-španielska vojna. Sotva že sa skutočne započala amerikánsko-španielska vojna, námorné

lode Spojených štátov už aj vydobily skvelé víťazstvo nad loďami Španielska.

Vojnu vedúce stránky sprobavali svoje sily najprv pri Filipínskych ostrovoch pri pevnosti Kavite. Tu americké lode behom niekoľko hodín rano 1-ho mája zničily úplne španielske loďstvo. Jedna loď bola do povetria vyhodená, jedna podpálená a viac natoľko porúchaných, že tiež sami Španielci potopili, aby sa nedostali do rúk Američanov.

Čudné sa bude zdať, že vtedy, keď Spojené štáty cheli odňať Španielsku ostrov Kuba, ležiaci na Atlantickom oceáne v Mexikánskom zálive, bitku zvedly na východných brehoch Asie pri Filipínskych ostrovoch. Američania z vypočítavosti usporiadali veci tak, jako sa udaly.

Američania cheli Španielcom odobrať všetky pozostatky jejich volakedajšieho ohromného panstva, v ktorom slnko nikdy nezapádalo. Morské lode Spojených štátov doplavily sa k Filipínskym ostrovom, lebo vodcovia amerického loďstva dobre vedeli, že Filipínske ostrovy bude ľahšie odňať, než ostrov Kubu a tak tedy najprv tu chceli zničiť Španielcov, čo sa im aj skvele podarilo.

Ačkoľvek týmto ešte ani zďaleka není konečný výsledok vojny rozhodnutý, predsa sa dá už aj teraz predvídať, že Španielsko nebude vstave vzdorovať Spojeným štátom. Španielske loďstvo je slabo vystrojené, takrečeno skoro celkom zanikne pri amerických najnovších obrovských loďach. Rozhodujúca bitka bude sa biť na Atlantickom oceáne pri brehoch Ameriky, a vtedy sa rozhodne aj osud ostrova Kuby.

Čo budú Spojené štáty robiť s Filipínskymi ostrovami, ktoré zaujaly a pravdepodobne aj odoberú Španielsku, dnes sa ešte s istotou nevie.

Tak sa zdá, že ostrovy tieto prepustia Angličku za ostrov Jamaiku a iné blízke ostrovy, ktoré ležia neďaleko Kuby a tým oslobodia zase kus k Amerike patriacej pôdy zpod cudzieho panstva.

V Španielsku po porážke utrpenej pri Filipínskych ostrovoch vypukly nepokoje a teraz má španielska vláda skutočne ťažké postavenie, lebo musí bojovať nielen proti Američanom, lež aj proti domácim povstalcem.

Delegácie. Delegácie zasadnú 9. mája v Budapešti. Kráľ prijme delegácie 11-ho na výsluchu, pri ktorej príležitosti pravdepodobne zmiení sa aj o terajšom politickom rozpoložení Európy.

Zasedania snemu. V máji budú mať vyslanci dlhšie prázdniny. Ponevác delegácie budú zasedať od 9-ho asi 20 dní, behom tohoto času bude mať snemovňa vyslancov tiež zväčša prázdniny, za tým príjdu turičné sviatky a s nimi zase prázdniny. Návrh zákona o úverkových spolkoch začnú vyslanci v pondelok 9-ho tohoto mesiaca pojednávať, a jak návrh nebude hladko prijatý, tak sa pojednávanie jeho, následkom mnohých prázdnin dozaista pretiahne do júna.

KRAJINSKÝ SNEM

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 26. apríla. Pokračovalo sa v podrobnom pojednávaní návrhu o doplnení plátov nekatolíckych duchovných.

Skoro pri každom odseku byly zadané opravy, z ktorých ale snem len veľmi málo prijal. Tak pri treťom odseku Albert Kiss navrhoval, aby sa vzalo do návrhu, že i takí duchovní dostanú podporu, ktorí neboli behom roku od sankcionovania pojednávaného návrhu preto oznámení, lebo cirkevná vrchnosť nemohla preukázať potrebné výkazy.

Jozef Jagics žiada vziať do návrhu tú opravu, že keď sa duchovný zabudne utiekať o doplnenie svojich dôchodkov, aby to miesto neho smela spraviť cirkev.

Minister *Wlassics* odporúča k prijatiu iba Jagicsov návrh, ktorý bol aj prijatý.

Pri 5-tom odseku navrhoval Rudolf Páder, aby tí duchovní, ktorí budú požívať 400-zlatový plat, museli mať aspoň tie školy, ktoré sa vyžadujú od učiteľa. Julius Várossy žiada, aby od týchto duchovných žiadali, žeby vedeli maďarsky. Minister je proti opravám, a tak snem tiež aj odvrhol.

Pri 6-tom odseku Koloman Thaly znovu navrhoval, aby sa od podporovaných duchovných vyžadovalo znatie maďarskej reči a aby tí, ktorí reč túto neznajú, povinní boli behom troch rokov sa ju naučiť.

Geza Makkfalvay opravu Thalyho chce zmierniť v tom smere, aby sa znalosť maďarskej reči vyžadovala iba od tých duchovných, ktorí budú po sankcionovaní tohoto návrhu za duchovných vyvolení alebo vymenovaní.

Minister *Wlassics* není za opravy. Hovorí, že mladí duchovní aj tak vedia všetci maďarsky a starých duchovných nemožno nútiť, aby sa na starobu učili maďarsky. Ostatne jesto mnoho takých vlastencov, ktorí nevedia maďarsky, a zase najdu sa mnohí národnostní kňazia, ktorí dobre hovoria maďarsky, pritom sú ale ani najmenej nie dobrí vlastenci.

Pri ďalšom pojednávaní žiadal gróf Andrej Bethlen, aby byly v návrhu podrobnejšie opísané tie priestupky, pre ktoré môže minister odňať duchovnému doplnenie platu. Minister *Wlassics* vysvetlil že není možné v zákone do podrobnosti vypočítať tie priestupky, ktoré možno trestať odňatím doplnku platu. Minister je presvedčený, že vláda málokedy príjde do protivy s cirkvou, keď bude treba súdiť nad mravnými priestupkami jednotlivých duchovných, pre ktoré im bude odobratý doplnok platu. Odsek bol bez zmeny prijatý.

Zasadnutie snemovne dňa 27-ho apríla. Dnes byly prijaté iba 3 paragrafy, asíce 8, 9 a 10-ty. Dlhšia dísputa rozpriadla sa nad tým, či má mať minister právo súdiť nad tými priestupkami, ktorých sa prípadne dopustí niektorý duchovný proti mravnosti. Viacerí žiadali tú opravu, aby nad priestupkami proti mravnosti nesúdil štát, lež cirkve. Našli sa aj takí, ktorí radili, aby týchto pádoch súdila kúria.

Minister *Wlassics* hovoril proti zadaným opravám, čo nepotrebným, ktoré snem aj odvrhol.

Pri 9-tom odseku navrhol gróf *Apponyi*, aby vláda len vtedy mohla odňať podporu, keď to aj administratívny súd schválil.

Oprava nebola prijatá, lebo sa nedá predpokladať, žeby vláda vyniesla taký výrok, ktorý by neschválil administratívny súd.

Pri 10-tom odseku Imrich *Madarász* žiadal, aby vláda čím skôr poskytla duchovným v zákone určenú podporu.

Na konci zasadnutia interpelloval Ján *Molnár*, že v obci Sajóhíd na rozkaz matrikára pochovali jednu ženu, bez toho aby o tom boli upovedomili katolíckeho farára.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 28-ho apríla. Dnes bol po 10 dňovom pojednávaní aj podrobne prijatý návrh zákona o doplnení dôchodkov nekatolíckych duchovných.

Prvým rečníkom bol minister *Wlassics* ktorý odpovedal na námietky prednesené včera proti 10-mu odseku. Minister ubezpečil snemovňu, žeby sa on sám najlepšie tešil, keby finančný stav krajiny dovolil, žeby sme mohli hneď dať väčší plat kňazom. Nateraz je to ale nemožné, tak prosí snem, aby dané opravy neprijal. Odsek bol bez zmeny prijatý.

Pri ďalšom pojednávaní opätovne bola zadaná oprava, žeby len maďarsky znajúci duchovní dostali podporu od štátu. Ďalej zadaná bola aj tá oprava, aby sa taký duchovný, ktorému minister odoberie podporu, proti tomuto smel obrátiť k administratívne mu súdu. Na žiadosť ministra boli opravy tieto zavrhnuté.

Ostatné odseky boli bez dišputy prijaté.

Zasadnutie snemovne dňa 29-ho apríla. Dnes bol pojednávaný návrh zákona o obchodnej smluve s Japonskom. Proti návrhu, ktorým sa táto smluva uzákoňuje, novoril gróf *Albert Apponyi*. Navrhuje, aby sa predloha teraz nepojednávala, lebo nevieme, či sa vyrovnanie s Rakúskom docielí alebo nie. V tejto smluve je reč o rakúsko-uhorskom colnom území, a tak zavazujú sa obe polovice monarchie. Toto bude tak, jak sa vyrovnanie s Rakúskom prevedie, jak ale nie, tak má právo jak Uhorsko, tak aj Rakúsko osobite uzavierať smluvu.

Proti *Apponyimu* hovoril ministerský predseda barón *Bánffy* a minister obchodu *Dániel* a po vysvetleniach, ktorými ministri osvietili stanovisko vlády, snem prijal návrh bez zmeny.

Zasadnutie snemovne dňa 30. apríla. Dnes bol pojednávaný návrh zákona o prevzatí obecných lesov do štátnej správy.

Referent *Albert Bedő* oboznamujúc snemovňu s návrhom, prizvukoval, že význam jeho záležití hlavne v tom, že postaví regule, dľa ktorých budú môcť urbárci a kompossesoráty lesy svoje cieľuprimerane spravovať. Dokazuje, že týmto návrhom štát uľaví tarchy malých statkárov, lebo trovy za spravovanie lesov prevezme na

seba. Výdavky štátu následkom tohoto návrhu rozmnožia sa asi o 100.000 zlatých. Odporúča návrh.

Árpád Kubinyi uznáva cieľuprimeranosť návrhu, obáva sa avšak, že keď tento návrh bude prijatý, že trovy spojené so spravovaním lesov budú väčšie, než sú teraz. Rečník je toho náhľadu, že návrh bude len po zostátnení administrácie osožný. Odporúča ministromi do pozornosti ťažké polozenie hornouhorských obcí a prosí ho, aby na tom nástojil, žeby sa výdavky obcí následkom tohoto návrhu nezväčšili.

Edmund Barla preto neprijíma návrh, že sa ním rozmnožia výdavky štátu. Splytuje sa, že jako príjde k tomu dolnozemskej gazda, ktorý nemá žiadnych lesov, aby platil na správu lesov na Horniakoch.

Pavel Ruffy odpovedá *Bartovi*, že preto sme jednotnou krajinou, aby sme si vzájomne pomáhali. Hornouhorsko potrebuje pomoc na spravovanie lesov a Dolnáci na iné. Zatým obsérnejšie hovoril o dobrých následkoch, ktoré bude mať návrh na vývin obecných lesov. Rečník je presvedčený, že cieľom tohoto návrhu je, aby sa pomohlo hornouhorským gazdom, preto ho vďačne prijíma.

Minister orby *Darányi* osvedčil sa, že vláda záujmy Hornouhorska sprevádza so zvláštnou pozornosťou a stále sa zaoberá s tými otázkami gazdovstva, od ktorých závisí rozkvet Uhorska. Ubezpečil *Árpáda Kubinyiho*, že obce iba v tom páde budú viac platiť za spravovanie lesov, keď sa ich príjmy značne zväčšia. Prosí prijatie návrhu.

Na to bol návrh jak vo všeobecnosti tak aj podrobne prijatý.

Zatým nasledovaly odpovede na interpellácie.

800ročné jubiläum rádu cistercitov.

Jako sme už spomenuli, rád cistercitov slávil dňa 28., 29. a 30. apríla toho roku 800ročné jubiläum svojho založenia.

Rád cistercitov založil roku 1098 *svätý Róbert* opát benediktínov v kláštore torrenneskom tak, že zbadajúc isté ochabnutie rádu benediktínov v nábožnosti, s dvadsiatimi svojimi spolurádnikmi odtrhol sa od rádu benediktínskeho a presťahoval sa do lesov *Cisteaux-u*, Cisterzitum, odkiaľ i svoje meno obdržali.

Cieľom týchto pod opátom sv. Róbertom odtrhnutých sa benediktínov bolo upevnenie regúl rádu dľa prastarej prísnosti a v tomto vyvinuli takú činnosť, že pápež *Paškal II.* o dva roky nato roku 1100 nový rád i potvrdil. Nový rád potom pod opátom sv. *Bernáta*, ktorý náležal medzi najprvších rečníkov a učenov toho času, vydobyl si dobrý chýr po celej Europe.

Od toho času začal sa rád cistercitov usadzovať po západných krajinách Europe. K nám do Uhorska prišli cisterciti z Rakúska, z Heiligen-Kreutzu, kde už mali kláštor, pod kráľom *Gejzom II.* roku 1142. Usadili sa v *Czikádore* (dneskajší *Báttaszék* v toľnanskej stolici).

Kráľ Béla III., ktorému na srdci ležalo pozvihnutie duševného a hmotného stavu obyvateľstva, účinkovanie cistercitov držal za prospešné a preto povolal cistercitov z Francúzska a tým daroval tu pozemky k založeniu opátství v Zirci (r. 1182), v Sv. Gotharde (r. 1184), v Piliši (r. 1184) a v Pastúchove (r. 1190).

Krom kráľu Bélu III. osadili u nás cistercitov kráľ Ondrej II.

Cisterciti u nás zaoberali sa stavbou kláštorov, obrábaním poľa, pestovaním statku, zakladali rozličné kovárske, tkárske, koželužnícke, obuvnícke, tesárske dielne, v ktorých vyučovali ľud týmto remeslám a tak nemalo prispieť ku kultúrnemu vývinu vlasti našej.

Rád cistercitov v Uhorsku prekvital v prvej polovici dvanásteho storočia. Viac než v 40 kláštoroch hlásali rádnici slovo Božie a vyučovali ľud v prácach. Kráľovia obdarovali rád veľkými majetkami ale toho bolo na škodu disciplíny rádu, ktorý následkom bohatstva začal utrácať zo svojej prisnosti.

Ku klesaniu disciplíny v ráde prispelo i to, že v Avignone sídlia pápeži svetských vymenúvali za komendátorov, ktorí sa viac starali o hromadenie majetkov než o poriadok. Tomuto chcel odpomôcť kráľ Matias ale v tomto ho prekázala predčasná smrť. Viac než sto rokov boli kláštory potažne, dôchodky cistercitov korisťou takýchto svetských alebo cirkevných mocnárov.

Konečne Ferdinand III. prekázal takéto vymenúvanie komendátorov a uhorský rád cistercitov spojil sa s rakúskym asice Zirc s Lilienfeldom a sliezskym Heinrichom (r. 1659—1699) Pastúchov a Piliš s Velehradom (r. 1702—12.)

Pod cisárom Jozefom II. rád cistercitov dost trpel. Ale po jeho smrti rád prebudil sa k novému životu a pracoval na tom, aby sa osamostatnil. Anton Dréta roku 1802 bol prvý opát, ktorý Piliš a Pastúchov osamostatnil a na to o rok osamostatniac i Zirc, roku 1814 stal sa opátom troch spojených rádov. Rád v sv.

Gotharde pripojil ku Zircu roku 1878 náš kráľ Franc Jozef.

S prebudením k novému životu nastalo pre cistercitov i nové povolanie. Asice Franc I. poveril ich vyučovaním a sveril na cistercitov hlavné gymnáziá v Stolnom Belehrade, Pätkostoloch a v Jágri. Náš terajší panovník tiež uznal ich zásluhy okolo výučby a sveril na cistercitov vyučovanie a gymnáziame v Baji. V týchto štyroch gymnáziách účinkujú cisterciti s veľmi dobrým prospechom a môžu vykázat pekné výsledky. Veľký význam má i v Budapešti r. 1889 založené pädagógium

(vychovávaci ústav) kde si cisterciti noviciusi zaoštrujú potrebné učebárske známosti.

Dnes sú cisterciti rádom takrečeno učebárskym. Zpomedzi 103 členov rádu 69 je diplomovaných profesorov. Zpomedzi terajších 60 profesorov na hlavných gymnáziách je 55 diplomovaných riadnych, 2 zákonne kvalifikovaní riadni a 3 náhradní professori složivší odbornú zkušku. Je to taká kvalifikácia, jakú ani štát nevie preukázat pri svojom úplnom učebárskom sbore.

Rád, v spomenutých dni dôstojným spôsobom zasvätil pamiatku svojho 800ročného založenia. Hlavná slávnosť rozumie sa, odbývala sa v Zirci, v hlavnom sídle cistercitov. V chráme tamjšieho opátstva v nedelu predpoludním odbavovali sa slávnostné služby Božie, ktoré odbavoval

vesprémsky biskup Hornig. Pri službách Božích prítomné bolo skvelé obecenstvo, v ktorom zastúpené boli všetky vrchnosti a úrady. Po veľkej omši cistercita dr Mihályfi teologický professor na budapeštianskej univerzite povedal utešenú kázeň, v ktorej rozpovedal dejiny rádu cistercitov a jeho zdarné účinkovanie na poli výučby a všeobecnej vzdelanosti. Po službách Božích veľká deputácia vyhľadala Edmunda Vajdu, terajšieho opáta uhorských cistercitov ktorého vesprémsky podžupan Kolozsváry pozdravil peknou rečou, v mene jeho bývalých žiakov rečnil hl. slúžny, Kenessey. V kláštore dával potom rád veľkolepú hostinu, na ktorej bol i biskup

Sv. Róbert, zakladateľ cistercitov.

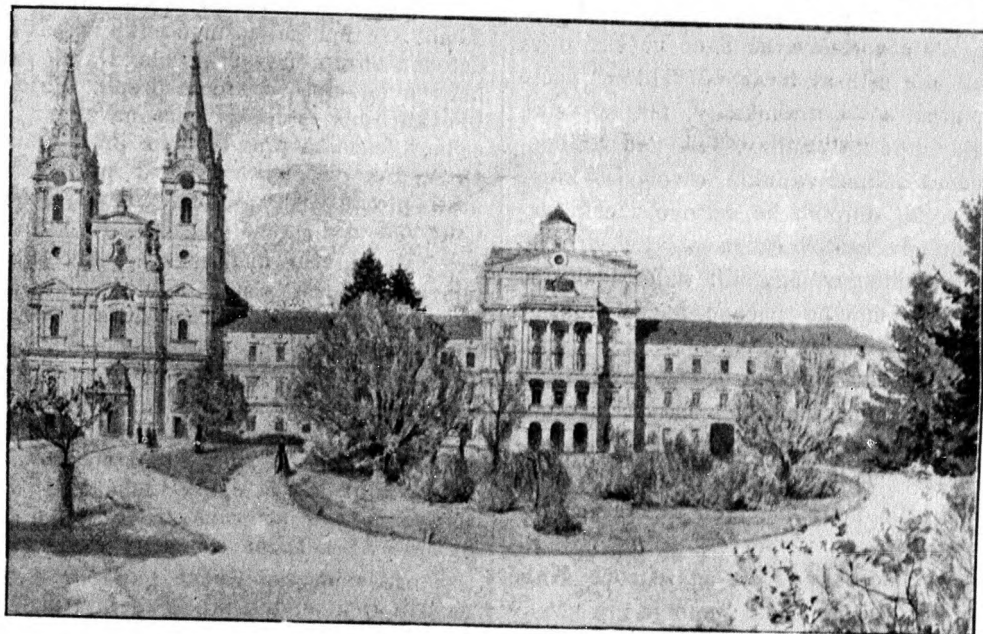
Hornig, opát Vajda a podžupan Kolozsváry. — Minister výučby a náboženstva dr Július Wlassics z príležitosti jubiläumu upravil na opáta Vajdu list, v ktorom vzletnými slovami ďakuje rádu za jeho 800ročné blahodarné účinkovanie a praje, aby rád i budúce prekvital k dobru cirkve a vlasti. Zriedkavé jubiläum zasvätili cisterciti i v ostatných svojich kláštoroch a gymnásiuoch.

Dneskajším náčelnikom rádu cistercitov je je zirecký opát Edmund *Vajda*. Vajda narodil sa 29. januára roku 1834 v Kapošváre. Do rádu cistercitov vstúpil 28. augusta roku 1852 a sľub učinil 14. augusta r. 1856. O dva roky na to bol vysvätený za kňaza v Stolnom Belehrade, kde bol profesorom na hlav. gymnásiuume až do roku 1868. Od tých čias spravoval panstvá rádu náležiacie k Zircu a 2. apríla roku 1891 vyvolený bol za opáta cistercitov uhorských. Jeho blahodarné účinko-

Ostrov Kuba.

Posledné časy sa ostrov tento až veľmi často spomína asice preto, že je príčinou tej vojny, ktorá teraz vypukla medzi Španielskom a Spojenými štátami. Veľmi dobre vieme, že meno tohoto ostrova, ležiaceho v mexikánskom zálive na pobreží Strednej Ameriky, bolo aj predtým známe, len že z celkom inej príčiny. Predtým nám sišlo meno tohoto ostrova na um vtedy, keď sme si zapálili na kuba cigaru. Pravda nestávalo sa to každodenne, lebo veď za terajších tvrdých časov nedochádza každý deň na kuba cigary, len tak vo výročité sviatky sme si dovolili takéto márnopatníctvo; v stred týždni sú dobré aj krátke cigarky, alebo len aj fajočka, ktorá ešte menej stojí, ako krátke alebo dlhé cigary.

Keď sme dosiaľ poznali ostrov Kubu len čo taký, na ktorom sa rodí dobrý dohán a dľa ktorého aj u nás

Kláštor a chrám cistercitov v Zirci.

vane na poli výučby, spisby a spravovania majetku cistercitov uznal i jeho veličenstvo a vyznačil opáta Vajdu roku 1894 rytierskym krížom rádu Leopolda a pozdejšie rádom sv. Štefana. Jeho účinkovaniu má čo ďakovať reštaurovanie chrámu v Zirci, sdokonálenie gymnásia v Baji a uvedenie mnohých vydobytkov terajšej vedy do škôl rádu.

K tejto rozpomienke o povstaní a účinkovaní rádu cistercitov z príležitosti 800ročného jubiläuma založena rádu podávame nasledovné obrázky z diela dra Remiga Békefi, člena rádu cistercitov a profesora na budapeštianskej universite: podobizňu Edmunda *Vajdu* opáta v Zirci a terajšieho náčelnika rádu cistercitov, opatstvo s kostolom v Zirci a zakladateľa rádu cistercitov sv. *Róberta* opáta.

pomenovali jeden druh cigár, obznajme sa teraz aj bližšie s ním, keď sa oň bijú dve mocnosti.

Ostrov tento odokryl r. 1492-ho Krištof Kolombus, keď sa bol vybral na cestu tým cieľom, že od západu po mori doplaví sa do Indie. Na tejto ceste odokryl Kolombus najprv ostrov Kubu a neskoršie celú Ameriku. Od tejto doby, tedy už vyše 400 rokov, prináleží ostrov Kuba Španielčanom. Volakedy patrila najväčšia čiastka Ameriky Španielsku, dnes je jejich už iba tento ostrov, a možno že aj o ten prídu, jak nebudú mať vo vojne šťastie.

Kuba patrí medzi najväčšie ostrovy, ktoré ležia na pobreží Strednej Ameriky. Ostrov tento je asi tak veľký, jako polovica našej vlasti. Leží na hranici horúceho pásma, tak že je tam podnebie veľmi príjemné. Teplá a časté dažde veľmi napomáhajú úrodnosť ostrova.

Sám Kolombus cele oduševnene písal o tomto ostrove, pomenujúc ho najpožehnanjšou zemou na svete.

Dneskajší cestovatelia už viac nehovoria tak oduševnene o ňom, dozaista škodia prírodnej kráse nepriehľadné polia, vysadené dohánom a cukrovou repou, ktoré povstaly na vypustošených horách. To uznávajú aj terajší cestovatelia, že rastlinstvo ostrova Kuby je nadmier krásne a bujné. Na takých jednotlivých miestach, kde je podnebie prajné, nachádzame skutočný raj.

Vzdor tomu, že je na ostrove tomto podnebie tak prajné, počet obyvateľstva sa nemnožil tak, jako na iných krajoch Ameriky. Príčinou tohoto bola zlá administrácia a časté revolúcie. Počet obyvateľstva obnáša volačo vyše poldruha milióna, z tohoto vidno, že je Kuba veľmi slabo zaľudnatená. Obyvateľstvo je španielskeho pôvodu, z väčšej čiastky ale miešanina černochovo s indiánmi, takzvaní kreoli. Najnovšie veľmi sa rozmnožili Činania, takzvaní „kuli“, ktorých v polovici tohoto storočia doniesli tu, keď černosi nechceli pracovať. Teraz vlastne len títo Činania pracujú, lebo aj černosi aj kreoli radi leňošia.

Ostrov Kuba poskytuje výdatné bohatstvo aj bez namáhavej práce. Zlaté a strieborné bane už síce dávnejšie zanikly, zato ale ešte aj teraz vo veľkom počte nachádzajú železo, meď, sol a drahokamy, taktiež veľké bohatstvo poskytujú kupecké rastliny. Tak keď ešte nepustošila pred dvoma rokmi vypuklá revolúcia, ktorá zničila veľkú časť polia, dorobili na ostrove z cukrovej trstiny asi 10 miliónov centov cukru a vyviezli 186 miliónov cigár a 48 miliónov cigareti, vzdor tomu, že na ostrove Kube od nemluvna počnúc každý ľudský tvor fajčí, aj ženy bez výnimky.

Predtým veľmi pestovali na ostrove aj kávu, teraz ale už donášajú tento článok z Brazílie a Jávy. Kupectvo je tu veľmi vyvinuté, tak že z prístavov morských odchádza ročne asi 4000 tisíc lodí do cudzozemska. Všetky významnejšie mestá ležia pri mori, jako to zväčša býva na všetkých ostrovoch.

Konštitúcia a spoločenský život na ostrove Kube je skoro ten samý, čo v Španielsku; toto je prirodzený následok spoločného pôvodu. Španieli sú veľmi márnopravní a radi sa cifrujú, v tomto ohľade bohatá trieda obyvateľstva Kuby ďaleko prevyšuje Španielsko. Znamky všeobecnej vzdelanosti nachádzame všade. Tak od roku 1880 panuje tu všeobecná školopovinnosť, na ostrove nachádza sa 850 verejných škôl, v hlavnom meste Havane je univerzita.

Hlavné mesto ostrova *Havana* je veľmi zaujímavé veľké mesto, má asi 200 tisíc obyvateľov, ulice sú pekne a budovy obrovské. Zvlášte vynikajú čo hlavná okrasa zahrady, plné bujných rastlín a pestrobarevných kvetov. Po ulici vidíme všade otvorené hintovy o dvoch kolešákoch, v ktorých sedia drahokamami ozdobené ženské. V meste nachádza sa veľmi mnoho kaviarní a iných zábavných miest, čo všetko nato poukazuje, že sa obyvatelia radi zabávajú.

Tento ostrov chcú teraz Spojené štáty oslobodiť od Španielska a spraviť ho neodvislým

BESEDNICA.

A ktože hrniec očistí?

V istej dedine, ktorú so troch strán obtáčajú zelené smrekové a jedľové lesy, a od ktorých sa už vraj aj zobračik nazpät vraciava, lebo ďalej cez vrchy, ktorými ani cesta, ani chodníček nevedie na druhú dolinu, išť mu je nemožno, stal sa nasledujúci prípad, ktorý mi ešte v mojich mladších časoch jedna stará ženička nasledovne vyprávala:

Žili v tejto dedine dvaja India, žena s mužom. Boli v najlepšom veku ale dieťok nemali, ktoré by im boli pri ich ťažkej práci aspoň pasením husičiek alebo barancov pomáhali. Toto trápilo veľmi ináčej svorných manželov, lebo nevyhnutné domové práce jeden na druhého uvažovali, z čoho mnohokrát nielen častejšie zvady, ale i posmešky susedov povstaly.

Raz pred večerom prišiel Matej namrzený s lúky domov, že mu najlepšiu čiastku vypásli pastieri, kde sa datelina rozkoreňovať počala. Dakto druhý by bol svoj hnev a mrzutosť v kréme prepil. Matej si ale pomyslel: „Počkaj, dáš si dobrej kaše navariť a pri nej sa rozveselíš;“ lenže to pravda bolo proti domovému poriadku, vo štvrtok večer kašu variť, preto i všelijaké pochybnosti povstávaly u Mateja, či ozaj jeho polovička proti tomu nič mať nebude.

Medzi tým aj Zuzka — tak sa volala žena Matejova — došla s poľa a plná plachta trávy svedčila, že veru nielen Matejka, ale aj kravičky na svojom srdci nosí.

Matej ale rozmýšľal a dlho sa okúňal svoju mimoriadnu túžbu o kaši predniesť a jako pozorný generál v neznámom kraji iba dakoľko bystrozrakých strelcov po predku posielal, aby samé vojsko bezpečne napredovať mohlo: tak i Matej všeliakými otázkami o stave siatin na poli pripravoval cestu ku predloženiu svojej prosby. Až konečne osmelený riekol:

„Ale počuješ Zuzka moja! dnes by si mohla kašu navariť, len mi tak srdce za ňou mrie.“

Zuzka na túto žiadosť vyvalí oči ako plánky a prislym hlasom riekne:

„Ba kýho čerta? Vari chceš už prevracať svet a kuchynské zákony; ktože to slýchal na svete vo štvrtok večer kašu variť?“

„No, no starká, veď aj čert máva hostinu, prečo že by sme si raz nemohli aj my ku kaši vo štvrtok zasadiť!“

„Áno,“ zašomre Zuzka „a ktože hrniec očistí? Vari zase budem z neho prihorenú kašu za dve hodiny vechťom drhnúť?“

„Nuž nech ti nepriborí!“ dodal Matej blasom, z ktorého vysvitlo, že otázka dnešnej kaše môže už pokojne zákony kuchynské prekročiť, keď už Zuzka takú otázku kladie Matejovi.

Zuzka teda počala zavčasu vyhýbať a navrhla, že uvari kašu, jak Matej sám hrniec očistí, čomu ale náš Matej v povedomí mužskej prednosti svojej rozhodne odporoval.

Hádka ešte za dlhší čas trvajúca završila sa konečne tým, že Zuzka kašu síce navari, ale že hrniec umyje ten, kto prvé slovo na hlas prehovorí.

Kaša sa uvarila a aj s chťou zjedla, načo manželka po tak túžobne vyžiadanej večeri ľahli si na od-

pečinok. Ale osudný hrniec zostal len na ohnisku neočistený.

Sotva sa rano počalo brieždiť, už sused Mišových s kosou na pleci — lebo mal Matejovi pomáhať tú lúku skosiť — zaklope na oblok. Neobdržal ale žiadnu odpoveď a znovu počal klopať na okno, ba áno ešte aj na dvere trepal, ale všetko jeho klopanie a trepanie bolo marné.

V tušení možného nešťastia vyvalí Mišových dvere a vkročí do izby, v ktorej sused a suseda ležia pokojne na posteli a na otázky jeho všelijako hlavami krúčia a rukami kývajú.

„Pre pána Jána, susedia lulok pojedli a ležia otrávení!“ S tým krikom sused domov pribehne, zavesí kosu a beží po susedov, aby im túto smutnú novinu zvestoval.

Poschodení susedia nemohli nijak pochopiť, čo sa tam porobilo; jeden radil do mesta pre vojenského lekára poslať, druhý bežal po psie sadlo a iné domáce lieky; jedna suseda sľadávala mechúr k istej operácii potrebný, druhá chcela pod prah dveri zelinky zakopávať, že im to veru iba porobit musel niekto atď.

Až konečne Mišových vybral sa k rychtárovi, aby oznámil, čo sa u susedov stalo, aby dajako sám do upodolenia neupadol, že sám on prvého kriku o tejto neslýchanej smrtnej udalosti narobil.

Rychtár vezme nedeľnú širicu na plece, lieskový znak svojho úradu do ruky a ponáhľa sa k domu nešťastia, kde ešte vždy neobyčajný lomoz a krik trval.

Rychtárovi prvé bolo celý dom prebľadnúť, či ozaj zlodeji dajakú škodu neurobili, ale sa nenašlo nijakých znakov násilia. Suseda chcela síce jakési usmievanie na tvári muža pozorovať; ale na všeliaké otázky rychtárovi ani muž ani žena žiadnej odpovede nedali.

„Tu teda pomoci niet,“ dodá rychtár a pošle jednu ženičku, aby bežala po pána farára, ktorý pravda býval v susednej dedine na dve hodiny vzdialenej.

K opatreniu chorých ustanovil pán rychtár dve ženičky a na ich otázku: že kto im zameškanú prácu vynahradí? doloží rychtár: „Tu visí jeden kožuch chorej, tento vezmem a po jej smrti z neho vás vyplatím!“

Jako by strela do nej udrela, keď rychtár palicou kožuch s klina snímal, tak domnele otrávená žena vykrikla:

„Či dáte pokoj môjmu kožuchu! a čože vás je do cudzích šiat?“

„Aha! už sme doma,“ zavolá „otrávený“ Matej, „už vieme, kto hrniec s kaše očistí!“

S tým sa nie k malému podiveniu prítomných s postele sdivhne a celú vec na krátko vysvetlí, že sa tu iba o zkušku ženskej mlčanlivosti jednalo.

Podáva Lokčanský.

HOSPODÁRSTVO.

Stav siatin.

Stáli hospodárski zpravodajci zadali o stave siatin nasledujúce zprávy ministerstvu orby.

Aj v druhej polovici apríla často pršovalo, ba miestami, menovite vo východných a východno-západných stranách krajiny boly aj víchre a kde-tu ľadovec, ktoré zapríčinily povodne a škody; vzdor tomu vo veľ-

kej čiastke krajiny bolo o moc prajnejšie počasie, než v prvej polovici apríla. Niekde, menovite v juhozápadných stolicích následkom suchoty rastlinstvo sa síce slabo vyvíňovalo, predsa ale dá sa zistiť, že sa v pravejšej čiastke krajiny rastlinstvo dobre rozmohlo. Tento prajný obrat ukazuje sa zvlášte pri včasných sejbách, ktoré o moc lepšie stoja, než pozdné sejby. Keď sa siatiny vzdor týmto prajným okolnostiam nepolepšily natoľko, žeby bolo možno vývin jejich priemerne dobrým pomenovať, to je vplyv toho, že gazdovia jak pri ozimných, tak aj pri jarných siatinách následkom nedostatku zrna o moc zkupejšie siali, a tak sa v redšie sídených siatinách aj burina lepšie rozmohla, než po iné roky.

Niekde sú ale siatiny aj preto slabé, lebo rozličná hmyz a myši zapríčinily mnoho škôd. Na niektorých vidiekoch následkom nadmieru rozmnoživšieho sa hmyzu aj posledne vyorali mnoho siatin; miestami z ozimín od 10 do 40 percentov vyorali a posiali jarinami. Vôbec raže a pšenice mnoho škody utrpely v Sedmohradsku, čiastočne medzi Tisou a Dunajom, na pravom a ľavom brehu Tisy, ba aj na pravom brehu Dunaja.

Jarné siatiny priemerne veľmi pekne stoja a dobre sa vyvíňujú; aj hmyz menej škody robí v jarinách, tak že sa zdá, že dobrá úroda jarín je zabezpečená.

Ozimné pšenice, súdiac dľa doterajšieho vývinu možno zväčša strednými pomenovať, jarné pšenice ale dobrými strednými.

Včasné jarné pšenice lepšie sa vyvinujú, než pozdné, ba niekde boly až tak bujné, že ich bolo treba zožať.

Ozimné raže stoja slabšie, než pšenice, ale sa tiež naprávajú; raže viac vyorali, než pšenice, už len aj pre toto ozimné raže nemožno ani len strednými pomenovať. Jarné raže sú všeobecne uspokojujúce.

Aj z ozimných jačmeňov mnoho vyhynulo, ktoré ale zostaly, tie sú pekné, miestami len obstojné.

Jarný jačmeň po celej krajine všade pekne rastie, niekde je až pribujný. Po hornatých krajoch ho miestami ešte sejú.

Ovos stojí všade veľmi dobre.

Siatie kukurice je v prúde, niekde sú už aj hotoví so siatím. Počasie je na kukuricu prajné.

Strukoviny a zahradné rastliny sú obstojné.

Ľan a konope dost pekne stoja. Chmel je veľmi pekný.

Cukrová repa po celej krajine zväčša pekne síšla, miestami robia škodu v nej chrobáky.

Včasné zemiaky už zväčša poschádzaly, niekde ich už aj okopávajú. Na Horniakoch a v Sedmohradsku ešte len teraz sadia zemiaky.

Lúky pekne stoja. Ovocné stromy po celej krajine dobre odkvitly, aprílové mrazy, ľadovec a víchre ale mnoho škody zapríčinily zvlášte vo včasnom ovoci.

CHYRNÍK.

Ct. p. priateľom a dopisovateľom nášho časopisu. Teraz, keď sú už poľné práce takrečeno skončené a hospodári s nádejou pohliadajú do budúcnosti, prosíme našich ctených priateľov a dopisovateľov, aby nám podávali zprávy i o stave siatin a úrody vôbec na svojich vidiekoch. Takéto zprávy dobre poslúžia všetkým našim čitateľom vospolok, lebo od budúcej úrody bude závisieť už či terajšia vysoká cena zbožia ešte väčšmi podskočí alebo sa sníži a krem toho takéto zprávy uvedú ct. dopisovateľov do bližšieho spojenia.

Vyznačenie Viktora Hornyánszkeho. Jeho veličenstvo kráľ najmilostivejšie udeliť ráčil titul *cis. a kráľ. dvorného kníhtlačiaru* spolumajiteľom kníhtlačiarkej firmy *Viktor Hornyánszky*; ovd. *Viktorovej Hornyánszky*, *Viktorovi Hornyánszky* a *Ernestovi Hornyánszky*. — K zriedkavému vyznačeniu gratulujeme!

Vyznačenia v rím. katolíckej cirkvi. Žilinský hlavný dekan a kanonik *Jozef Malatinský* vymenovaný je za trenčianskeho hlavného dekana; bradňanský hlavný dekan a kanonik *Anton Šimko* vymenovaný je za žilinského hlavného dekana a kanonik *Jozef Bobok* st. za bradňanského hlavného dekana. Týmto posledným vymenovaním uprázdnené kanonictvo udelil kráľ titulárnemu prépoštovi a nitransko-dolnomestskému dekanovi-farárovi *Andrejovi Nécseymu*.

Socha korunného princa Rudolfa. Jej veličenstvo kráľovná dala zhotoviť za pamiatku neb. dedičia trónu Rudolfa utešenú sochu, ktorú potom umiestnila vo svojom kaštieli na ostrove Korfu, kde kráľovná dlhšie časy trávila. Ponevác ale kráľovná kašiel teraz predala, sochu odtiaľ vzali a dovezli do Mayerlingu, kde ju zas postavila.

Arciknieža Jozef v Liptove. Hasičský spolok v Trnoveci, ktorý toho roku bude sviť 20ročné jubileum svojho založenia, očakáva za svojho ochrancu arciknieža *Jozefa*. Predpokladá sa totiž, že arciknieža *Jozef* ako najvyšší ochranca hasičov toho leta počas svojej obvyklej prehliadky honvédov zavíta do Ružomberku a potom si obzre i hasičský spolok v Trnoveci.

Ministerská vďaka. Minister vnútra *Perez*el poďakoval sa *Ernestovi Szilányimu* statkárovi vo *Vaska-Bezdedove*, že pohorencom trenčianskej obce *Mestečka* daroval drevo na stavbu.

Poklad z roku 1849. *Segedínske* noviny píšú, že istý *Jozef Rózsa* z *Temešváru* ide do *Makova* tamojšiemu mešťanostovi povedať, že počas boja za slobodu roku 1849. šiesti honvédske dôstojníci zakopali vraj pri *Makove* na brehu rieky *Maroš* vojenskú pokladnicu so striebornými a zlatými peniazmi. *Rózsa* bol vraj očitým svedkom tejto udalosti, a dľa jeho tvrdenia i teraz vie s istotou udať to miesto, kde sú tieto vojenské poklady uložené a je presvedčený, že tie poklady sú tam i teraz, lebo že patriční dôstojníci po revolúcii ušli do *Turecka* a odtiaľ sa viac nenavrátili. Je to zaiste zvláštne, že oznámenie tohoto udajného pokladu napadlo *Rózsovi* len po 49. rokoch.

Požiare v spišskej stolici. V malom *Sibíne* zúril po tieto dni nebezpečný požiar, ktorému padlo za obeť 20 domov a dva evanjelické chrámy. — V *Spišskej Hradnej* tiež zúril požiar, ktorý narobil mnoho škody tamojšiemu už i tak chudobnému ľudu.

Nemecký cisár daroval psa sultánovi. Nemecký cisár poslal utešeného psa do daru tureckému sultánovi. So živým darom poslal cisár *Vilhelm* dvúch ľudí do *Caribradu*. Pes je vycvičený k vojenským cieľom.

1. máj, z ktorého chcú socialisti urobiť sviatok víťazstva ich zásad a v ktorý obyčajne stávajú sa výtržnosťami, pomínul sa ticho. *Budapešťanskí* socialisti chceli 1. mája zasvätiť shromaždeniami, to ale polícia odvolávajúca sa na toto potahujúce sa ministerské nariadenie zakázala. Robotníci síce mohli sa shromáždiť po hostincoch ale reči držať nesmeli.

Nešťastie na poľovačke. Syn fľišpána *ungvárskej* stolice gróf *Jozef Török* minulého týždňa vybral sa na poľovačku so svojim priateľom grófom *Sztáraym* do *Lúčok*. Puška, ktorú mal gróf *Török* položenú pri sebe vo voze vypálila a nabitok vrazil mu do stehna. Gróf *Sztáray* zaviezol svojho priateľa hneď do rodičovského domu v *Sobranci*, kde lekári operáciou chceli zachrániť život raneného grófa. Avšak bolo už neskoro, lebo od zdrapcov šiat, ktoré vytrhla guľa do tela, povstalo otrávenie krve a 26ročný gróf skončil. Naproti nešťastnej familii panuje veľká sústrast na celom vidieku.

Robota pre biednych. Jako po viacerých stolicach, tak i v *nitrianskej* stolici na viacerých miestach následkom *lansko-ročnej* neúrody zjavila sa bieda ale vďaka tamojším kruhom hneď porobily sa poriadky proti jej zamedzeniu. Medzi iným vodcovia *nitrianskej* stolice vyprostredkovali od vlády 15.000 zlatých na stavanie ciest a z týchto peňazí opravuje sa cesta z *Prievidze* cez *Bojnice* do *Rudného*, pri čom je stále zamestnaných 600 robotníkov. Práca potrvá do konca tohoto mesiaca, pokým sa nezapočnú poľné práce, pri ktorých si zase nájde chudobný ľud zárobok.

Pokuta za hriech. Svojho času boli sme sa zmienili, že v *horvatskej* obci *Sjemčaku* voláki nesvedomiti a bohaprázdni ľudia pobúrili ľud tým, že i v *Horvatsku* zavedú to „bezbožné“ civilné manželstvo a hovorili im práve tak ako svojho času u nás, že sa manželstvá uzavierať budú na kontrakt, že z kostolov porobia sa sypárne a že onedlho už prídu uhorskí úradníci prevziať kostol za sypareň. Na nešťastie sa stalo, že vtedy traja pozemnoknižní úradníci prišli do obce vo voľakej gruntovej záležitosti a rozhuckaní ľudia mysliac že prišli prevziať už kostol za sypku, vrhli sa na úradníkov sekerami, zabili ich a orabovali. Polícia chytila vrahov a vzbúrencov, ktorých bolo počtom asi osemnásť a prvostupňový súd odsúdil z nich jedonástich na smrť, medzi nimi i jednu ženu *Martu Lončarovú*. Jeho veličenstvo kráľ ôsmich omilostil zmeniac im trest na doživotný žalár a troch: *Martu Lončarovú*, *Tomáša Lončara* a *Savu Manojloviča* kat *Bali* v *Záhrebe* odpravil v sobotu rano o 6. hod. Kat najprv obesil *Martu Lončarovu*, 42ročnú ženskú, matku štyroch detí. Keď vystúpila na stolec, vtedy *Lončarová* zúfalým hlasom zakríkla: „Ľud! Daj pozor na seba!“ V tom okamihu kat zakryl jej tvár hodvábnym ručníkom a o dve minúty bola mrtvá. Potom nasledoval jej brat, 45ročný roľník *Tomáš Lončar*, ktorý počas čítania výroku ustavične triasol hlavou a skácal do reči: „To není tak; není pravda!“ Keď ho poviazali trasúc sa na celom tele zavolal: „Teraz ste už dostali pečienku!“ Hlas jeho premohol rachot bubnov a o 5 minút vypustil dušu. *Sava Manojlovič* so vzdorovitou tvárou načúval slovám sudcovým a potom ako pre seba ustavične si opakoval: „Prečo by sa mal báť? Prečo?“ Behom troch štvrtí hodiny odprava sa skončila. Hľa kam priviedlo búrenie nešťastných ľudí, ktorí uverili ľahkomyselným buričom.

Štvorčatá. Manželka Antona Szűcsa nádenníka v Baja-Szt-Istváne tieto dni porodila štvoro detí, troch chlapcov a jedno dievčatko. Novonarodeniatka sú úplne zdravé a dobre vyvinuté a matka tiež cití sa dobre. Tatýmto hojným Božským požehnaním obdarenému nádenníkovi dobrotví a milosrdní ľudia zaviedli sbierku, aby mohol ako-tak opatrit svoje dievky.

Príval, ľadovec a povodeň. Minulú sobotu na viac miestach vlasti našej živelné pohromy pustošily mozofnú prácu poľných hospodárov. Vo Veľkých Šuranoch pustil sa v sobotu popoludní tak mimoriadne silný príval a hneď na to kamenec, ktorý narobil veľké škody v siatinách. — V Jágri tiež padal vtedy veľký ľadovec a viniciam a ovocným stromom veľmi poškodil. — Nad temeškými obcami Jakuba a Mešičova pretrhly sa v ten istý čas oblaky a brozný lejak spustil sa na celé okolie. Všetky potoky a priekopy sa vylialy a zaplavily obce na meter vysoko. Stromy a slabšie staviská príval podmyl a sboril. Obyvateľstvo ratovalo sa na povalách a strechách. Hasičia a polícia poskytli pomoc v nebezpečenstve života nachádzajúcemu sa ľudu. Život ľudský nepadol v obeť pohrome, ale na majetku zapríčinená škoda je veľká, lebo tohoročné úrody sú takrečeno na nivoč obrátené. O veľkých dažďoch prišli chýry ešte aj z iných miest vlasti našej ako: z Aradu, Temešváru a Košíc.

Zlodej a poctivec. Max Fleischaker poštársky úradník na železničných vlakoch na jednej stanici medzi Pragerhofom a Brodom prevzal 50 rekommandovaných listov ale na ceste zbadal, že v skutočnosti odovzdali mu o jeden list viac ako to bolo na úradnom výkaze označené. Vzal teda jeden list, otvoril ho a v liste našiel 6000 zlatých. List poslaný bol zo Štýrskeho Hradcu do Osieku a jeho oddavateľ musel byť dosť ľabkomyselný človek, že v jednoduchom rekommandovanom a nie v peňažnom liste poslal taký obnos. Fleischaker v tom vedomí, že za ztratenie rekommandovaného listu bude pokutovaný len na 20 zlatých, peniaze vstrčil do vaku a keď si službu odhaval, šiel ku svojej sestre do Vukováru a rozpovediac jej ako prišiel k peniazom, poprosil ju, aby obnos schovala a nikomu o tom ani slova neriekla. Verná manželka rozpovedala však všetko svojmu mužovi a poctivý švager defraudantov hneď oznámil krádež vrchnosti. Fleischackera chytili vo Veľkej Kaníži a už sa priznal ku všetkému. Akiste teraz sa bude hnevať na jazyk svojej sestry.

Pohli rozumom. Podivný prípad mníšskej vymýšľavosti oznamujú z Ruska. Asiže v kurskom kláštore udal sa po tieto dni veľký výbuch, ktorý — ako vyšetrovanie zistilo — zapríčinili sami mnísi. Mnísi totiž od dlhšieho času nemohli si vykonať povolenie od patričnej ruskej vrchnosti, aby mohli milodary sbierať, aby však neztratili týmto zákazom hojný prameň dôchodkov, pomohli si tak, že v kláštore na jednom skrytom mieste uložili menšiu zásobu dynamitu, ktorý potom podpálili, aby sa mohli odvolávať na škodu zapríčinenú výbuchom. Výbuch aj poškodil múry kláštora, ale mníšska lesť vyšla na javo a polícia desiatich mníchov uväznila.

Strašný následok neopatrovania detí. V Levoči sa stalo, že v jednom dome sverili nemluvniatko na dve malé dievčatká. Jedna sa volá Mária Wenglavčík je 10-ročná a tá druhá Katarína Pánik, ktorá ešte nezavršila svoj 12. rok. Nemluvňa plakala a keď neusnulo ani po pálenke, ktorým ho napojily, dievčatá v zlosti tak pozakrývaly do perín nemluvňa, že ho zadusily. Dievčence sa už priznaly k strašnému zločinu. Pozor teda na deti a nesverujeme deti na deti.

Nový čitateľský spolok. Osobníctvo papierne Heinricha Hüttnera a Hermánde založilo čitateľský spolok, ktorý nemálo poslúži všeobecnej vzdelanosti na tamojšom vidieku.

Deťské choroby v Spiši. V spišskej stolici v poslednom čase vystúpily rozličné chytľavé choroby medzi deťmi v takej miere, že v jedonástich obciach zavreli školy, aby sa takto prekazilo šírenie chytľavých chorôb.

Nebezpečné fabriky. Neďaleko spišskej obce Kotterbachu nachádzajú za veľké železné lejárne, z ktorých vychádzajúci dym má tak škodlivý vplyv na okolité lesy, že stromy na vidomoči hynú asi na 3000 jutrách. Ihličie jedlí najprv očervenie, zahrdzavie, jedľa schne a behom dvoch rokov úplne vyschne. Takým spôsobom zapríčinená škoda je veľká a teraz majitelia hôr nástojia na tom, by na komíny lejárne pripravili také prístroje, ktoré by dym prečistily, lebo ináč im ich lesy úplne vyschnú.

Srútil sa vrch. Neďaleko Štýrskeho Hradcu po minulé týždeň s jedného vrchu odrútilo so strašným rachotom sa asi 3 milióny kubičných metrov kameňa. Na hrebeni vrchu otvorila sa asi 80 metrov dlhá a viac metrov široká prietrhlina, ktorá pri mokrom, daždivom počasí môže nové ssutie vrchu zapríčiniť, čo pre celé okolie mohlo by sa stať osudným.

Zabíjajúci pastier. Štefan Čalay kraviar v obci Jakubovej (lipt. st.) v podnapitom stave tak rozdráždil bujaka, že ho tento vzal na rohy, hodil o zem a potom po ňom pošliapal. Čalay po krátkom trápení skončil. Oplakáva ho vdova a dve siroty.

Zasť nové serum (liek) proti suchotám (tuberkulám). Medzinárodný lekársky kongress teraz vydržoval v Madride svoje porady. Na tejto schôdzi berlínsky profesor dr Behring držal prednášku o svojom novom serume proti tuberkulám. Prednáška vzbudila ohromnú sensáciu a všetci členovia kongressu presvedčení sú, že Behringov vynález veľký pokrok znamená nielen v hojení suchôt, ale vôbec i na poli veškerej lekárskej vedy. — Len aby to bola už raz pravda o tých „istých“ liekoch proti suchotám, lebo v novšom čase veľmi mnoho sa píše o nových liekoch proti tejto nevyliciteľnej nemoci. — Druhým prednášateľom bol Finkler, profesor z Bonru, ktorý zas o bielku umele zhotoveného vajca prednášal. Finklerova prednáška pravdepodobne tiež urobí veľký ruch na poli dorábania potravných článkov. — Pánu Finklerovi zase odporúčame, aby sa len aspoň raz najedol praženice z takých umele zhotovených vajec.

Spoločenské hry v Anglicku, jako tak mnohý odbor verejného tamojšieho života, bývajú dosť často veľmi zvláštne a výstredné zároven. Je tam predovšetkým obľúbená tak zvaná hra zemiaková. Skupina hráčov postaví sa u päty domovných schodov a druhá zas hore. Každý pri tejto hre vezme na polievkovú lyžicu zemiak a beží s ním hore alebo dolu, bez toho, aby smel zemiak padnúť na zem. Hráči skladajú krumpľe dolu i hore na hromadu a ktorá strana ju skôr dovrší, vyhrala. Inou obľúbenou anglickou hrou je tak zv. perová hra. Spoločnosť rozsadí sa po zemi na stoličky, štyria a štyria hráči držia za rohy veľkú šatku a rozostrú ju, na čo nazdarboh vyfúkne sa do vzduchu ľahké perie. Potom každý sa musí snažiť, aby naňho nepadlo. Kto nemá nadostač dychu, aby perie od-fúkol, prehráva a musí dať záloh. — Ďalšia konečne hra záleží v tom, že nepretržite opakuje sa veta: „mám na nose malú škvŕnu.“ až sa niekto zakoktá a sdrmolí slová vo smiešnu tláchaninu.

Svätokrádež. Do kapucínskeho chrámu na Korvínovom námestí v Budíne vkradol sa dáky zlosyn, vyprázdnil pokladnice do ktorých veriaci hádzali svoje milodary a ukradol i na relikvie slúžiacu cennú schránku. Polícia hľadá opovázlivého zlodēja.

Život pltníka. Martin Kondor pltník z Malej Poruby chcel sa previesť na plti do Kráľovej Lehoty, ale plť sa rozputnala, pltník spadol do vody a vo vlnách Váhu našiel svoj tmavý hrob.

Nová kasáreň. Zastupiteľstvo mesta Ružomberku rozhodlo, že namiesto dosavadnej starej postaví pre honvédov novú kasáreň na takom mieste, ktoré k stavbe kasárne vyvolia poverenci ministra honvédstva.

Vicinálna železnica zo Šiah do Krupiny. Práce okolo stavby vicinálnej čiary, ktorá povedie zo Šiah do Krupiny sa už započaly a teraz je už istý výhľad, že tak dávno túžená čiara bude čím skôr postavená.

Prosíme pozor dať.

V Uhorsku veľmi je rozšírené v obchode zvrátnictvo a ziskuchtivosť. Od tej doby čo som s kosou „sv. Antona“ ktorej chýr rozšíril sa po celej krajine, zvrátnikom trochu na prsty klepol, všemožnými figlami napodobňujú ju a podvadzajú ľudí, že ich ľahký tovar je kosa „sv. Antona“, proti tomu osvedčujem sa, že v Uhorsku nedržím ani jednateľa ani podomníka. Opravdovú kosu „sv. Antona“ len u mňa možno dostať.

Ctené vidiecke obecnstvo nemôže sa zaobísť bez jedného nástroja, bez kosa. Dobrá kosa je poklad; zlá kosa je taká ostuda, ktorá ani toho nenie hodná, aby sme ju do ruky chytili. Každý to dobre vie, a predsa mnohí slepo veria týmto dotieravým odpredávačom zriedkavými ľahkými výrazmi vychválených kôs. Toto je tá jediná kosa, ktorá doposiaľ nad všetko očakávanie úplne vyhoveľa žiadostiam kupovačov.

Kosa „Sv. Antona“

právne zaslúži byť menovaná kosou ľudu, ako ju na mnohých miestach menujú.

Tokých a takých uznání pôvod je ten, že je ona trvácá, ani pritvrdá, ani primáká neni a podivuhodne ľahká.

Kosa je tenká, ale hrdlo má mocné, šikuje sa ona do ruky obyčajného kosca; nemusí sa kováčovi poslať, aby jej zohol hrdlo, ponač následkom tohoto obyčajne zmáčne zadná časť kosa.

Veľa gazdov následkom chybného kovania aj tú najlepšiu kosu pokazí. Pri kose «sv. Antona» nemôže sa to stať, ponač ona už vo vykovanom a vyprobovanom stave dostane sa do ruky kosca.

Po jednom kovaní aj behom viac dní dobre kosí kosa „sv. Antona“ a po jednom ostrení aj na 150 krokov sa dá s ňou dobre kosiť aj tá najtvrdšia brehová tráva.

Za každý kus dobre stojím; nezodpovedajúci premením.

Ceny kosí „Svätého Antona.“

Cena kusu:	zl.	1.—	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	kr.
Zdĺžka centimetrov:		70	75	80	85	90	95	100	

Amerganský kosový kameň (oslička) je veľmi zodpovedajúci tomu cieľu. Cena 25 kr., 10 kusov 2 zl. Striebornovo-ocelová babka s kladivkom v skovadle 85 krajciarov. — Ocelové kosáky «sv. Antona» po kuse 35 kr., 10 kusov 3 zl. — Pri objednaní 5 kôs franko, pri objednaní 10 kusov jedenásť sa pričíni.

Jozef Sohr v Somogy-Szille.

Kosa len vtedy je opravdová, jestli na stupni je môj ochranný znak, na tabuli ale toto sa dá čítať: Ocelová kosa «sv. Antona» Sohra.

Obrázkové cenníky zašlem zdarma. (15—5).

Budapešťianska bursa s úradným značením cien dňa 5. mája.

Obilie	Jakosť dla hekt.	Za 100 kilogr.		Cenné papiere	Peniaze	Tovar	Cenné papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska	77—81	—	—	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	3750—	3800—
pešťianska	77—81	14.80	15.00	Uhorská zlatá renta 4%	120.50	121.00	Pešť. uh. kupec. b.	1415—	1420—
stolnobebradská	77—81	15.00	15.85	korunová renta 4%	99.00	99.50	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa	8050—	8100—
Raž (žito)	70—72	10.10	10.20	Uhorské regálové úpisý 4 1/2%	100.60	101.30	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	609—	610.00
Jačmeň na krm.	60—62	6.75	7.00	premióvé úpisý	161.00	162.00	Záložné listy.		
na pátku	62—64	7.00	7.50	Uhorská tisko-segedínska po- žička 4%	139.70	140.20	Uhorského pozem. úverkového ústavu 4%	97.75	98.75
na várku	64—66	—	—	Uhorská žel. požička 4 1/2% v zl.	119.00	120.00	Uhorského úver. záložného ús- tavú 4 1/2%	100.00	101.00
Ovos	39—41	7.70	8.00	vyvážkové úpisý 4%	100.20	101.5	Uh. úver. ústavu s premiou 4%	121.00	122.00
Kukurica	73	6.00	6.10	Spoločná požička v beľ. penia- zoch 4 1/2%	101.75	102.25	Peniaze.		
Prosó	—	—	—	Žreby.			Cisársky dukát	5.69	5.74
Repica	—	—	—	Spolku „Jo zliv“	3.40	3.70	Dvadsať-frankovník	9.54	9.57
Datelinové semá, luc.	—	45.—	52.—	Uhorského „Červeného križa“	8.00	8.50	Nemecká ríšska marka	58.77	58.97
Svinaká masť pešťianska	—	66.00	67.00	Rakúskeho	20.25	20.75	Striebro	—	—
vidiecka	—	—	—	Bazilika	8.10	6.50			

Tlačou cis. a kráľ. dvornej kníhtlačiarne Viktora Hornyánszkeho v Budapešti